O93, f. 11ra; V630, f. 30va; N442, f. 30rb; I83, f. 62rb; VD38, f. 56rb; SG670, p. 101b; P9629, f. 6r; Bcan4, f. 56r; E97, f. 32ra; P102; BII13, f. 52rb; S105, f. 41v

[a]INCIPIT[b] EPISTOLA PRIMA[c] SIXTI[d] ROMANAE URBIS APOSTOLICI[e].

Bcan4: I
P102: I Exortatio boni operis

[H. 1] <BII13, f. 52va> Omnibus[f] in deo patre et domino nostro[g] Iesu <E97, f. 32rb> Christo dilectis[h] fratribus in caritate domini nostri Iesu Christi Sixtus[i] Roma<I83, f. 62va>nae[j] urbis archiepiscopus[k] salutem.

Carissimi, fideliter agite in omnibus, ut fideles et[l] non infideles inveniamini. Nolite imitari malum, sed, quod bonum est, agite, quia[m], qui bene facit, <SG670, p. 102a> ex deo est, qui autem male, <V630, f. 30vb> non ex deo, sed ex diabolo[n] est.

Bcan4: II
P102; BII13: II De fide

[H. 2] Fidem enim rectam vos tenere oportet, ut dissentientes[o] ab apostolica non sitis[p] doctrina. Unum enim verum deum patrem et filium a[q] prophetis et[r]

---

5 a *In P9629 sind einige Passagen des Briefes wegen Beschädigung der Handschrift nicht lesbar; diese sind im Text durch [...] gekennzeichnet* | b *Überschrift*] EPISTOLA SANCTI SYXTI PAPAE DE FIDEI VERITATE ET ACCUSATIONUM PROHIBITIONE *SG670;* Decreta Syxti papę de fide et accusatione episcopi CAPITULA V *E97;* INCIPIT DECRETA SIXTI PAPĘ *P102; Überschrift fehlt S105* | c RIMA *P9629* | d XISTI *BII13* **6** e APOSTOLICI] APOSTOLICI DECRETA SIXTI *V630;* APOSTOLICI DECRETA XISTI *P9629;* APOSTOLICI DECRETA SIXTI PAPĘ QUINTA *Bcan4* **9** f mnibus *S105* **10** g nostro *fehlt E97* | h dictis *P9629* **11** i xistus *BII13* **12** j romę *VD38* | k archiepiscopus *korr. aus* episcopus *P9629* **13** l et non infideles *fehlt I83* **15** m quia qui *korr. aus* quia *BII13* **17** n diabulo *P9629; BII13* **21** o *am Rande* discordantes *VD38* | p sitis *korr. aus* scitis *BII13* **22** q et *I83; Bcan4; et ex SG670; S105; a korr. aus et BII13* | r et] et ex *SG670; S105*

---

1. Brief Sixtus' I.,13–14 Carissimi…inveniamini] III Ioann. 5. **14–17** Nolite…est] III Ioann. 11. **21–132** Unum…monstratur] Idacii Clari lib. adv. Varimad. (p. 728). Cf. Pelag. I. pp. ep.

---

1. Brief Sixtus' I.,20–132 Fidem…monstratur] **Coll. Ans. ded. X,35**.

apostolis ostendimus praedicatum, a quibus etiam spiritum sanctum credimus non esse discretum[s] Isaia[t] propheta dicente: Ego sum deus et non[u] alius praeter me. Et per meipsum[v] iuro, quia[w] <VD38, f. 56va> exivit[x] ex ore meo veritas, et sermo meus non avertitur[y], quia mihi inclinabitur omne genu[z], et omnis lingua confitebitur[a] per[b] dominum dicens: Iustitia et[c] gloria ad eum veniet. Et ut in hoc testimonio patrem simul et filium fuisse cognoscatis, Paulum apostolum audite[d] dicentem: Ut in nomine Iesu[e], inquit[f], omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quoniam[g] dominus Iesus Christus in gloria est[h] dei patris[i] omnipotentis. <SG670, p. 102b> Quod si secundum aliquos filius minor est patre <N442, f. 30va> suo, ergo minorata est et gloria <I83, f. 62vb> patris in filio. Et ubi est, quod in Salomone scriptura loquitur dicens: Sicut etiam[j] in conspectu eorum, <BII13, f. 52vb> inquit, magnificatus es in nobis, ita in conspectu nostro magnificaberis in illis, ut cognoscant te, sicut et nos cognovimus, quoniam[k] non est deus praeter te[l], domine? Diligenter attende et agnosce[m] filium esse, qui[n] magnificabitur[o] in iudicio, dum venerit vivos et mortuos iudicare. Item Isaias: Audite domus Iacob, et residui domus Israel, qui egredimini[p] ex utero et erudimini[q] a puero <Bcan4, f. 56v> usque ad senectutem. Ab initio ego

---

24 s *am Rande* separantur *VD38* | t esaiae *O93* **25** u non] non est *V630; Bcan4;* non est *korr. aus* non *N442* **26** v memetipsum *E97* | w quia exivit] quia exibit *korr. aus* quia *S105* **27** x exibit *I83; VD38; Bcan4; P102; BII13; S105* **28** y revertetur *I83; SG670; Bcan4; S105;* avertetur *VD38; E97; P102;* avertetur *korr. aus* revertetur *BII13* | z genus *I83; Bcan4; P102* **29** a intravit *O93;* iurabit *N442; I83; VD38; SG670; P9629; Bcan4; BII13; S105;* iuravit *P102* | b per *fehlt S105* **30** c et *korr. aus* e *P102* **32** d audite *fehlt I83* **33** e iesu inquit *korr. aus* iesu *S105* | f inquit *fehlt E97* **35** g quia *V630; N442; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* | h est dei *korr. aus* est *BII13; S105* **36** i patris omnipotentis] patris *korr. aus* patris omnipotentis *VD38* **40** j enim *Bcan4* **43** k quo *V630* **44** l te *fehlt VD38* **45** m agnosce *korr. aus* cognosce *BII13* | n qui *korr. aus* quo *O93;* quia *VD38; P102; quia korr. aus qui BII13* | o magnificabimur *VD38* **48** p gredimini *P102* | q erudimini *korr. aus* erodimini *V630*

sum et, quousque senescatis[r], <S105, f. 41'r> ego sum. Ego vos feci et ego sustineo, ego remittam, ego suscipiam[s], dicit dominus. Et iterum: Ego sum dominus[t] deus, praeter me non est alius deus[u] annuntians <VD38, f. 56vb> novissima, priusquam fiant, et statim consummata[v] sunt. Item[w] [x] alibi[y]: Audi[z] <SG670, p. 103a> me, Iacob et Israel, quem ego feci. Ego sum[a] dominus deus[b] tuus[c], et non est alius praeter me. Item ibi[d]: Ego sum dominus deus primus et ego novissimus et in[e] ea, <E97, f. 32va> quae superventura sunt in novissimo, ego sum. Item ibi[f]: Ego sum deus, qui te creavi[g], qui te adiuvavi[h] et[i] <I83, f. 63ra> communivi[j] [k] dextera mea. Et unitatem patris et filii assignans loquitur dicens: Ego testis vester[l], dicit dominus deus, et puer meus tu, quem ego elegi, ut sciatis et credatis, quia ego sum et ante me non fuit alius deus et post me non erit. Unum hi[m], qui non sane[n] sapiunt, eligant[o] e duobus[p]: aut fateantur[q] patrem et filium unum deum, aut, si solum patrem deum esse contendunt, ergo illis[r] dominus Iesus Christus deus[s] filius non erit[t] deus, quia scriptum est: Ante me non fuit[u] alius deus et

---

50 r senescamus *P9629* **52** s suspiciam *I83* **53** t deus *I83; BII13; dominus fehlt SG670; S105* | u deus *fehlt I83; Bcan4; BII13* **55** v consummata *korr. aus* consummati *BII13* | w *am Rande* in eodem propheta *VD38* | x Item alibi: Audi me, Iacob et Israel, quem ego feci. Ego sum dominus deus tuus, et non est alius praeter me. Item ibi: Ego sum dominus deus primus et ego novissimus et in ea, quae superventura sunt in novissimo, ego sum *fehlt V630* | y ibi *VD38; P102* **56** z Audi *korr. aus* Audite *Bcan4* **57** a sum dominus *korr. aus* sum *VD38* | b deus tuus *korr. aus* deus *S105* | c tuus *fehlt E97* **58** d alibi *P9629; E97;* ibi *fehlt VD38; P102; BII13* **59** e *am Rande* super *VD38* **61** f alibi *V630; P9629;* ibi *fehlt BII13* | g creavit *VD38* | h adiuvi *N442; I83; Bcan4; E97; audivi SG670; S105; adiuvi korr. aus advivi BII13* **62** i et communivi] vel audivi *korr. aus* et communivi *P9629* | j *am Rande* circumdedi *VD38* | k commonivi *O93;* commovi *V630* **64** l verus *SG670; S105* **67** m hii *O93* | n *am Rande* recte *VD38* | o eligunt *VD38* | p duobus *korr. aus* duobis *N442* **68** q *am Rande* manifestant credant *VD38* **69** r illis] illis unus *Bcan4* **70** s dei *I83; SG670; P9629; VD38; Bcan4; E97; P102; BII13; S105* | t est *VD38* **71** u est *SG670; S105*

post me non erit[v]. <BII13, f. 53ra> Si secundum tales ita est, cur apostolus talia[w] praedicat et eundem filium deum super omnia benedictum insinuat? Quorum patres, in<SG670, p. 103b>quit, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in saecula. <P9629, f. 6v> Item Is[aias dicit: Dominus[x] deus Israel, qui liberavit eum de Aegypto. Ego <O93, f. 11rb> sum primus[y] et ego post haec et praeter me non est[z] deus,] sicut ego sum, [qui stet et vocet et praeparet mihi, ex quo hominem feci[a] in[b] saeculo. Item ibi: In te est deus et nesciebamus[c] deus[d] et non est] <VD38, f. 57ra> alius deus[e] prae[ter te. Tu enim es deus, et nesciebamus deus Israel salvator[f]. Unus deus, non[g] sunt pater et filius, qui[h] <I83, f. 63rb> est[i]] hic[j] deus, <V630, f. 31ra> in quo es[k], dic[itur deus[l] pater, quem alium deum non esse[m] propheta saepe numero[n] protesta]tur? Et Hieremias: Hic[o] deus noster[p], ait, et non applicabitur alter [ad eum, qui invenit omnem viam scientiae et dedit eam] Iacob puero suo et Israel dilecto[q] suo[r]. Post haec in terris visus est et in[ter homines conversatus est.] Et in Salomone[s] habetur: Miserere nobis, <N442, f. 30vb> deus omnium[t], et ostende nobis lumen miserationis, et immitte timorem[u] tuum super <SG670, p. 104a> gentes, quae non exquisierunt[v] te, et cognoscant[w], quoniam[x] non

---

72 v erit Si *korr. aus* erit *P102* **73** w talia *korr. aus* tali *P102* **78** x Deus *VD38; P102; Dominus korr. aus Deus Bcan4* **79** y primus et *korr. aus* primus *P102* **80** z est] est alius *korr. aus* est *SG670* **82** a fecit *Bcan4* | b in] in hoc *N442; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **83** c nesciebamus] nesciebamus tu es *VD38; P102; nesciebamus tu es korr. aus nesciebamus BII13* | d deus *fehlt I83; SG670; S105* **84** e deus *fehlt SG670; Bcan4; S105* **85** f salvator] salvator Si *SG670; S105* | g nisi *N442* **86** h quis *korr. aus* qui *SG670* | i est hic *korr. aus* est *BII13* | j hic *fehlt I83; SG670; Bcan4; S105* **87** k est *P9629; I83; VD38;* esse *SG670; P102; BII13; S105* | l deus *korr. aus* deus et *S105* **88** m ee *O93* | n numero] numero singulari *VD38; P102; BII13* **89** o Hic] hic est *VD38* | p noster] noster est *korr. aus* noster *SG670* **92** q dilecto *korr. aus* electo *O93;* electo *SG670; S105* | r tuo *BII13* **93** s solomone *P9629* **94** t omnium *korr. aus* omnium deus omnium *SG670* **96** u timore *O93* **97** v exquesierunt *BII13* | w cognoscant *korr. aus* cognoscunt *BII13* | x quia *V630; P9629; E97*

est alius deus[y] nisi tu. Item ibi[z]: Domine deus Israel, non est tibi[a] similis in caelo sursum, neque in terra deorsum. Et in psalmo septimo decimo: Quoniam quis deus praeter dominum aut quis deus praeter deum nostrum. Et in Geneseos[b]: Et pluit[c] dominus a domino ignem et[d] sulphur super[e] Sodomam et Gomorram[f] <BII13, f. 53rb> et evertit[g] [h] civitates illas. Si solus pater deus est, quis[i] pluit ignem et sulphur a domino supra[j] praedictas[k] civitates, vel[l] eas everterit[m]? Quaeso[n], responde. Et in Deuteronomio: Dominus solus deducebat <E97, f. 32vb> eos et non fuit cum illis deus alienus. Et Paulus apostolus: Unus deus, qui iustificat circumcisionem ex fide et <S105, f. 41v> praeputium per fidem. Et ad Corinthios[o]: Deus erat in[p] Christo <I83, f. 63va> mundum reconcilians sibi. Et iterum: Non est deus nisi unus. Et ad Galathas: Mediator <VD38, f. 57rb> autem unius non est, deus autem unus est. Et unitatem patris et filii et spiritus sancti demonstrans Ephe<SG670, p. 104b>siis[q] scribens ita[r] confirmat: Sufferentes[s] invicem in caritate, solliciti[t] servare unitatem spiritus[u] in vinculo[v] pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe[w] vocationis vestrae, unus dominus[x], una fides, unum[y] baptisma, unus deus. Si enim non sane[z] sapientes[a] unitatem

---

98 y deus *fehlt I83* | z alibi *P9629* **99** a tibi *korr. aus* ibi *P102* **102** b ieneseos *P9629;* genesi *I83; SG670; Bcan4; S105* | c pluit dominus] pluvit dominus *korr. aus* pluvit *P9629* **103** d et *fehlt Bcan4* | e super *korr. aus* soper *P9629* **104** f gomurram *V630* | g *am Rande* subvertit destruxit *VD38* | h evertat *BII13* **105** i quis *korr. aus* qui *SG670;* qui *S105* **106** j super *I83; SG670; Bcan4; BII13; S105* | k predicatis *P9629* | l ut *V630; E97* **107** m everteret *V630; P9629; E97 ;* avertit *I83; SG670; Bcan4; BII13;* evertit *VD38; S105;* evertit *korr. aus* vertit *P102* | n *am Rande* rogo *VD38* **111** o chorinthios *korr. aus* corinthos *P9629* **112** p in *korr. aus* cum *BII13* **117** q Ephesis *O93; P9629* | r item *Bcan4* **118** s *am Rande* sustinentes *VD38* | t solliciti *korr. aus* sollici *Bcan4* **119** u spiritus in vinculo pacis unum corpus et unus spiritus *korr. aus* spiritus *BII13* | v vinvinculo *P102* **120** w spe *korr. aus* spem *S105* **121** x dominus] dominus et *P102;* dominus et *korr. aus* dominus *BII13* | y unam *VD38* **122** z *am Rande* recte *VD38* | a sapientes] sapientes in *korr. aus* sapientes *SG670*

fidei voluerint[b] simplici[c] corde recipere[d], ex[e] hoc itaque[f] testimonio in uno spiritu[g] poterint[h] simul patris et filii unitatem condiscere[i]. Patrem[j] igitur, ut superius compraehensum est, in divinis litteris genitum proprie positum nec[k] legere possunt penitus[l] nec probare. Sed quia id ipsum fides exigit[m] [n] christiana absque ulla dubitatione ingenitus creditur, qui tamen secundum seriem[o] scrip<Bcan4, f. 57r>turarum in filio a se genito visus esse monstratur.

P9629: De acusatoribus
Bcan4: III
I83; Bcan4: De accusatoribus dei ministrorum
P102; BII13: III Quid enucleatim sit perscrutandum in accusatione domini ministrorum
S105: Infidelis accusare non potest neque suspectus

[H. 3] De[p] cetero placuit propter malorum hominum infestationes[q], ut[r] in accusatione domini <BII13, f. 53va> ministrorum primo persona, fides, vita et conversatio[s] <SG670, p. 105a> blasphe<I83, f. 63vb>mantium enucleatim[t] perscrutetur. Nam fides

---

123 b voluerit *I83; Bcan4; voluerint korr. aus voluerit BII13* | c simplici corde] simpliciter de *N442;* simpliciter *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* | d desipere *I83; SG670; S105;* decipere *korr. aus* desipere *Bcan4;* desipere, *am Rande* decipere *BII13* | e ex *fehlt V630* **124** f non *korr. aus* itaque *SG670;* utique *E97* | g spiritum *korr. aus* spiritus *P9629* | h poterunt *korr. aus* poterint *V630; N442;* poterit *I83; Bcan4; BII13 ; poterunt VD38; E97; poterunt korr. aus potuerunt SG670; poterunt korr. aus poterit P102; potuerunt S105* **125** i *am Rande* simul discere *VD38* | j Pater *VD38* **127** k nec legere] neglegere *O93 ; P9629; I83;* nec legere *korr. aus* neglegere *V630; BII13* | l *am Rande* omnimodo *VD38* **128** m *am Rande* postulat *VD38* | n exegit *O93; I83; E97; Bcan4;* exigit *korr. aus* exegit *BII13* **130** o *am Rande* ordinem *VD38* **139** p *am Rande* N *SG670* **140** q *am Rande* persecutiones perturbationes *VD38* | r *am Rande* Nota *V630* **142** s conversatione *P9629* **143** t *am Rande* manifeste *VD38*

139–150 De…corrigenda] c. 3. Angilr. (Ben. I. 393, Xysti Pyth. s. 156. 5, Ben.I. 335). Cf. Iul. 12.

139–151 De…credendum] **Anselm v. Lucca III,55**; **Polycarpus V,1,7** (*Rubrik*: Omnibus in Deo patre et domino nostro Iesu Christo dilectis fratribus in caritate domini nostri Iesu Christi Sixtus Romane urbis archiepiscopus salutem; 140f. domini ministrorum] ministrorum Domini; 149 suspicio] suspiciatio; 150 primum] prius).

omnes actus[u] hominis praecedere[v] [w] debet, quia dubius in fide infidelis est, nec eis omnino esse[x] credendum[y], qui veritatis fidem ignorant, nec rectae conversationis vitam ducunt[z], quoniam tales facile[a] et[b] indifferenter[c] <VD38, f. 57va> lacerant[d] et criminantur recte[e] et pie viventes[f]. Ideo suspicio[g] eorum discutienda[h] est primum et corrigenda[i]. Neque accusatoribus suspectis vel de inimicorum domo prodeuntibus[j] est credendum.

Erant enim quidam, qui prius videbantur esse ex nobis, sed non erant[k] ex nobis. Si vero essent ex nobis, <V630, f. 31rb> mansissent utique nobiscum et non conturbassent fratres. Exacuerunt[l] enim, ut ait propheta, linguas[m] suas sicut serpentes[n], venenum aspidum sub labiis eorum. Quapropter hi respuendi sunt, si[o] in<N442, f. 31ra>corrigibiles apparuerint, et vitandi, ne domino[p] decipiant famulantes[q].

State ergo, dilectissimi, <SG670, p. 105b> <E97, f. 33ra> super vias aspicientes[r] et interrogantes de semitis domini antiquis et videte, quae est <I83, f. 64ra> via bona et recta, et ambulate in eam[s] et invenietis requiem animabus vestris.

---

144 u *am Rande* opera *VD38* | v *am Rande* superat *VD38* | w praecedere debet] praecedit *VD38; P102; pręcedit korr. aus pręcedere debet BII13* **145** x est *korr. aus* esse *SG670* y credendum *korr. aus* crededum *P102* **147** z dicunt *VD38* a facile et *korr. aus* facile *V630* | b et *fehlt P9629; E97* | c *am Rande* sine differentia *VD38* **148** d *am Rande* affligunt *VD38* | e recte *korr. aus* recte p *I83* **149** f vivaentes *korr. aus* vivantes *E97* | g susceptio *S105* | h *am Rande* inquirenda *VD38* **150** i *am Rande* emendanda *VD38* **151** j *am Rande* exeuntibus *VD38* **153** k erat *P9629;* erant *korr. aus* erat *P102* **155** l Exacuerunt *korr. aus* Exacuerint *V630* **156** m linguas *korr. aus* lingas *P9629* | n serpentis *P102* **158** o si incorrigibiles] sibi corrigibiles *I83* **159** p domino *korr. aus* domino non *I83* | q *am Rande* servientes *VD38* **161** r aspicientes et interrogantes *korr. aus* aspicientes *BII13* **163** s ea *N442; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105*

150–151 Neque…credendum] Ennod. apol. (p. 327.) aut.Ben. add. III. 15. Cf. Marcelli 11, Iul. 12. (Symm. syn. V., Ioh. I. pp. ep. 1). **152–157** Erant…eorum] Flaviani episc. Constant. ep. 1. ad Leon. M. c. 2. vers. recentioris (Leon. M. op. ed. Ballerin. 1, 752). Cf. Lib. 2, Anast. I. pp. ep. 1. **160–164** State…vestris] Martin. I. ep. encycl. (Mansi 10, 1182). Cf. Ant. 4, Lib. 2.

Data XVI[t] Kal. Maii sub Adriano et Vero[u].

O93, f. 11rb; V630, f. 31rb; N442, f. 31ra; I83, f. 64 ra; VD38, f. 57va; SG670, p. 105b; P9629, f. 6v; Bcan4, f. 57r; E97, f. 33ra; P102; BII13, f. 53va; S105, f. 41v

---

165 t XVII *SG670; E97; S105* | u Vero] vero vv. cc. consulibus *N442*

---

165 **165** Data… Vero] Nota consul. desumt. ex c. 1. vita Xysti in libr. pontif.